

Viatge a Mauthausen

MARGARIDA COLOMER I ROVIRA. HISTORIADORA

El viatge va ser entre el 6 i el 9 de maig amb motiu de la commemoració espanyola de l'alliberació dels camps nazis. L'organització anava a càrrec de l'Amical de Mauthausen. Aquesta organització es va formar a la primavera de 1944 a Mauthausen. El 1962 es va crear a Barcelona i té delegacions arreu de la península. Des d'aquesta data cada any es fan els respectius homenatges als republicans espanyols.

Enguany érem un grup d'unes dues-centes persones i uns vuitanta estudiants de secundària de diverses poblacions del territori espanyol. De Mataró varen venir un grup molt actiu de l'IES Josep Puig i Cadafalch amb el seu professor Xavier Alsina.

Durant la Segona Guerra Mundial, entre Polònia, Àustria i Alemanya hi havia uns 125 camps de concentració, dels quals 20 eren d'extermini. Mauthausen era un d'aquests i fou on van morir més republicans espanyols. Els deportats a Mauthausen i Gusen registrats amb nom i cognom arriben a més de 9.000 espanyols republicans. Sabem que n'hi podia haver més, però no hem pogut aclarir exactament quants, per manca de proves. D'aquests deportats republicans espanyols, 4.000 ens consta que hi van trobar la mort i entre ells 2.000 catalans, i d'aquests catalans, 10 eren mataronins. Tots portaven el triangle blau dels apàtrides i la *Spanier* (espanyol).

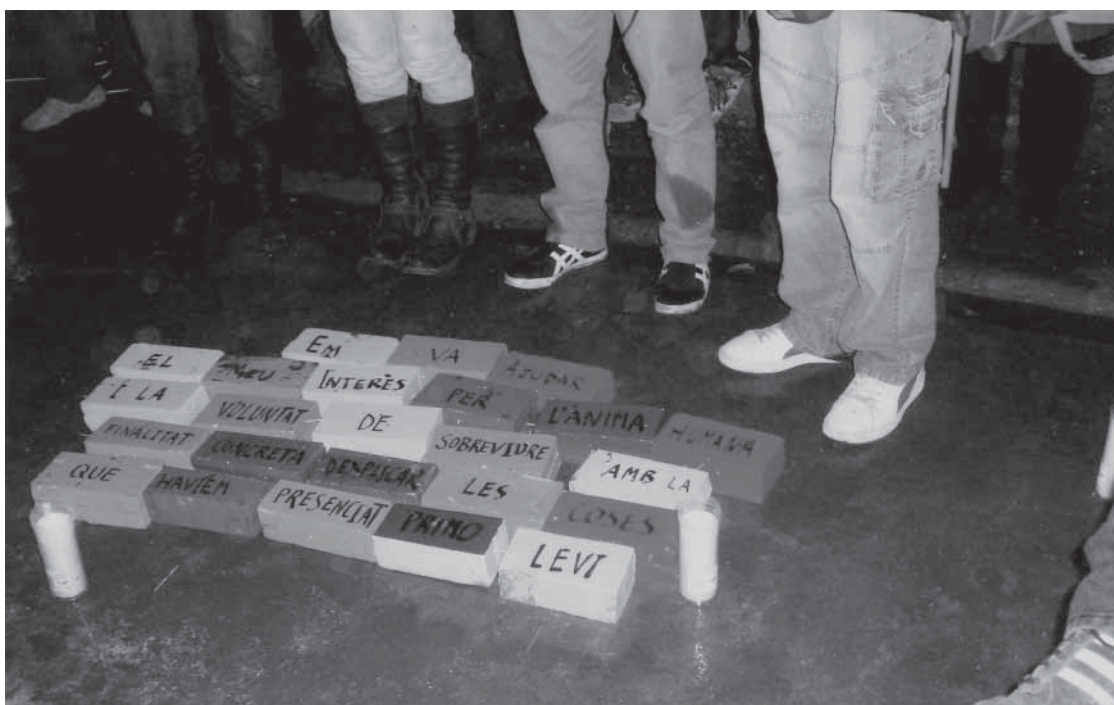
La visita va consistir en visitar les dependències dels diversos

camps d'aquells indrets, fer-hi homenatges en memòria i honor dels deportats que lluitaren fins a l'últim alè per les llibertats democràtiques i contra el feixisme europeu.

Primer varem visitar el castell Hartheim. A partir de 1939 va ser un centre d'eutanàsia per a discapacitats mentals i físics, sense el consentiment dels familiars. Quan els familiars varen començar a rebre certificats de mort van dubtar del procediment de tantes morts, van voler investigar i descobrir la veritat. Aleshores, es va fer de manera clandestina. El mateix Hitler va fer una llei per emparar els professionals sanitaris d'aquesta activitat clínica. Tot això es feia en base a la teoria de la millora de la "RAÇA". Una

Paratge on hi havia la pedrera.

Dins els túnels: acta d'ofrena i homenatge per part dels alumnes de l'IES Puig i Cadafalch de Mataró.

vegada morts, anaven als forns crematoris. En aquest castell foren aniquilats 30.000 disminuïts o incapacitats per servir al III Reich, entre ells 300 espanyols perquè no eren aptes per treballar. Ara hi ha un centre de rehabilitació per a discapacitats mentals. En una sala annexa al centre s'hi troba una exposició permanent "El valor de la memòria i de la

vida", en la qual s'informa del que havia passat i del que no ha de passar mai més.

En segon lloc vàrem visitar l'estació de Mauthausen. Una estació no té gaire res de particular però aquesta sí, ja que quan hi arribaven els deportats feia molts dies que anaven en trens tancats en vagons de càrrega, sense menjar

ni beure, apilats com sardines, en un lloc que tenia capacitat per a trenta persones, n'hi havia dues-centes i això feia que quan arribaven molts ja havien mort d'asfíxia, gana o altres causes... Als que arribaven vius els repartien en diferents grups i anaven als camps nazis corresponents. Els feien despullar, els dutxaven, els ensofraven, els rapaven el cabell i

totes les parts del cos peludes i els donaven un pijama de ratlles.

En tercer lloc visitarem les instal·lacions del camp de Mauthausen. Férem un homenatge al monument jueu amb l'acompanyament de Benno Aladjem que va viatjar amb nosaltres. Baixàrem i pujàrem l'escala de 186 esglaons per on passaven els deportats que treballaven a la pedrera. Fins 1500 presoners baixaven diàriament per aquestes escales que separaven la pedrera del camp, carregats amb pedres de fins a 15 quilos. Visitarem els barracots on dormien els deportats, barracots que s'anaren ampliant en funció de la gran quantitat de deportats que anava ingressant. Dormien sobre palla o bé sobre lliteres els que tenien més sort. Menjaven molt poc i malament. La majoria durava entre set i nou mesos, després queien malalts. Quan estaven malalts, els mataben perquè no valien com a mà d'obra. La forma de la mort era diversa, podia ser a cops de peu com el pare de José Alcubierre, o

bé amb una injecció de benzina com en Francesc Verdalet o bé a les dutxes de gas. Posteriorment, eren retirats a una sala i poc a poc els anaven introduint al forn crematori. Altres morien en grups a les cambres de gas.

En quart lloc estiguérem al camp de Gusen. Homenatge al monument dels deportats republicans. Gusen era un camp de treball, els deportats van construir totes les instal·lacions així com també les de Mauthausen. Els deportats anaven a treballar a una pedrera i altres eren reclutats en camions que diàriament els portaven a treballar a fàbriques de material bèl·lic. Més tard es va construir els Gusen II i el Gusen III. Per últim també es va convertir en camp de la mort amb cambres de gas i forn crematori incorporat.

En cinquè lloc anàrem al camp Ebensee en homenatge al Memorial espanyol. El començament de la guerra es fabricava el material d'armament a les fàbri-

ques, però quan van sovintejar els bombardeigs enemics van haver d'idear altres llocs per poder treballar. Un va ser Ebensee, per això es va construir grans túnels en aquest espai a càrrec dels republicans espanyols. Són túnels humits, insalubres, on hi cauen gotes d'aigua contínuament. Els deportats hi treballaven fabricant armes en torns de dia i de nit. Aquí és on va treballar l'Edmond Gimeno, que ens explicava que quan estaven a punt d'arribar els americans a alliberar-los hi va haver una reunió dels "Capos" que van decidir que tots els deportats entressin als túnels, on els tancarrien i els cremarien. Així els americans no podrien tenir proves de res. Però un dels "Capos" va considerar que seria millor avisar a alguns dels deportats perquè es preservessin d'aquest perill i així la notícia va anar de boca en boca. Quan els van fer despullar, formar i posteriorment entrar als túnels, els deportats van romandre quietos i ningú no va entrar, tot i les reiterades ordres que entressin. A la fi els "Capos" se'n van anar abans

Maqueta dels barracots de Mauthausen

que vinguessin els americans.

Quan van arribar els americans a alliberar els camps tots els deportats pogueren anar al seu país, a retrobar-se amb les seves famílies. Els espanyols i els catalans no ho van poder fer perquè eren enemics del règim franquista i aquest no els considerava espanyols. Eren apàtrides.

Tant el camp d'Ebensee com el de Gusen eren camps annexes al de Mauthausen. Tots estan situats en uns llocs verdaderament meravellosos: unes valls verdes, rodejades de muntanyes, un paisatge que ningú diria que hi poguéssim passar res de mal i tant de mal que s'hi va fer.

Conclusions: fou un viatge de memòria i de futur

No oblidem que Hitler va arribar al poder gràcies als vots dels ciutadans. Era una època de crisi econòmica molt greu, hi havia molta atur. Les classes capitalistes i la gent en atur li van donar suport. Quan va ser al poder va començar a retallar les llibertats

democràtiques: dissolució dels sindicats, crema de llibres, suspensió de tots els partits polítics i persecució de comunistes i socialdemòcrates. Eliminar la gent malalta, eliminar les persones que eren diferents en religió: jueus, testimonis de Jehovà, gitanos i també les persones considerades immorals com els homosexuals. Aleshores va ser quan va començar a exterminar aquells que no estaven d'acord amb ell, o sigui els "enemics" entre ells els republicans espanyols.

Hem de considerar que Hitler tot sol, no hagués pogut portar a terme tota aquesta massacre. Estava assistit per científics, metges, intel·lectuals, militars i gent de molt prestigi. Era una dictadura i ell era el que donava les ordres però estava acompanyat per gent que l'assessorava, li donava idees i l'ajudava a portar els projectes endavant.

Tal com va dir Montserrat Roig, la deportació no va ser res més que l'organització d'una mort col·lectiva, planejada científicament i teatralitzada *ad absurdum*.

En definitiva, la deportació fou la culminació d'un procés que va començar a la Guerra Civil espanyola, que va continuar a la Segona Guerra Mundial i que va marcar, per sempre més, milers d'espanyols republicans. En temps de la Dictadura franquista els exiliats espanyols i catalans foren dissidents polítics sense pàtria, ja que Franco els va negar la condició de ciutadans espanyols i els va abandonar a la crueltat del nazisme.

En aquest viatge ens acompanyaven dos deportats Edmon Gimeno i Font i José Alcubierre, havien arribat al camp de concentració amb els seus pares i ens van explicar la seva amarga experiència. Estaven contents que conservéssim la memòria i ens encomanaren fermament que a més a més ens servís perquè aquesta barbàrie no tornés a passar "Mai més".

La vicepresidenta Teresa Fernández de la Vega, en el seu discurs va dir que el contrari de la veritat era la mentida i que això és molt greu, però encara és més greu

| Placa de Mauthausen

la indiferència perquè aquesta portava al silenci i el silenci ens ha portat a l'oblit durant molt de temps.

Però no n'hi ha prou en no oblidar. La història i la memòria dels testimonis ens ha d'ajudar a entendre el present i comprometre'ns activament en els fets d'avui en dia. Perquè no torni a passar res de semblant, és necessari estar alerta de segons quines pràctiques polítiques mancades d'ètica ja que ens pot portar a errors irreparables. El conseller Joan Saura ens va advertir del perill que suposava l'intent per part d'alguns grups polítics d'excloure els immigrants de la nostra societat.

Rosa Toran, presidenta d'Amical de Mauthausen, diu: «En temps de desconcert és necessari recordar més que mai, els insensats i criminals arguments dels responsables de les deportacions i morts de milions d'homes i dones de tot el món, basats en la desigualtat de les persones i en la negació de drets sobre la vida i la mort i legalitzar els valors pels quals les víctimes varen sofrir el

cruel destí: la igualtat i la llibertat».

Aquestes han estat algunes de les reflexions que hem fet amb diverses persones amb qui hem compartit el viatge. En definitiva, tal com dèiem és necessari no oblidar i estar alerta en moments d'incertesa com el que estem passant actualment. A Europa hi ha una onada de partits de dreta pro feixistes i a Espanya no cal dir que també ha tornat el feixisme, perquè ja fa temps que ha estat dissimulat sota la capa de partits de dreta espanyolista. Tot plegat fa pensar que potser no som conscients del perill que poden tenir algunes idees que retallen la llibertat, idees que semblaven arraconades i que ara tornen a brollar amb gran força.

Tanmateix, com més problemes econòmics hi hagi, com més incertesa de cara al futur, més fàcil serà veure l'estranger com un perill. Alerta amb els dirigents que amb discursos populistes, tal com va fer Hitler, fan que la gent delegui la llibertat en uns líders que prometen un futur enlluernador perquè ens poden dur a un altre desastre.

nador perquè ens poden dur a un altre desastre.

La Història és així, pot servir per fer una anàlisi dels fets històrics però alhora també ha de ser útil per ajudar a entendre millor les claus dels nostres dies.

| Gusen (maqueta)